

УДК 82.09.072.3(=16)(092)“388”

Л. К. Вахніна

ВІТАЄМО СЛАВІСТА ТЕТЯНУ РУДУ

Тетяна Петрівна Руда народилася 26 липня 1945 року в Києві. Після закінчення школи вступила на філологічний факультет Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, де спеціалізувалася з болгарської та російської мов і літератур. Відвідувала також спецкурси з польської та чеської мов. Після закінчення університету (1967) вступила в аспірантуру Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР (нині –

Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, ІМФЕ). Науковим керівником Т. Рудої був Олексій Іванович Дей, який запропонував їй тему дисертації «Іван Франко – дослідник слов'янського фольклору» (зважаючи на те, що аспірантка вивчала кілька слов'янських мов). О. Дей – відомий фольклорист і літературознавець – зробив досить вагомий внесок у вітчизняне франкознавство. Йому належить кілька монографій і серія розвідок про життя і творчість Івана Франка (зокрема монографія «Іван Франко і народна творчість» (Київ,

1955)). Тому керівництво Олексія Івановича – неоціненна вдача для молодшої дослідниці, яка за його порадою звернулася до архіву І. Франка (що зберігається в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України) і віднайшла та опублікувала низку листів від учених різних слов'янських країн, що доти не були надруковані. Дисертацію захистила в 1971 році, а в 1974-му вийшла книжка Т. Рудої під такою самою назвою.

Протягом 1970–1974 років Тетяна Петрівна працювала у відділі слов'янської фольклористики ІМФЕ, надрукувала низку статей у журналі «Народна творчість та етнографія», щорічнику «Слов'янське літературознавство і фольклористика», брала участь у фольклорних експедиціях відділу. Займалася й художніми перекладами з болгарської мови.

Згодом перейшла до новоствореного відділу теорії мистецтва, очолюваного відомим філософом і культурологом М. Гончаренком, отримала посаду старшого наукового співробітника. Наукові інтереси Т. Рудої в цей час були пов'язані переважно із взаємодією національних культур (тобто компаративістикою). Написала кілька розділів до колективних монографій («Художественная культура и гармоническое развитие личности», 1982 р.; «Взаимодействие науки и искусства и творчество художника», 1988 р. та ін.). У 1983 році видала книжку під назвою «Взаимообогащение художественных культур народов СССР». Продовжуючи розробляти проблеми міжнаціональних культурних зв'язків, підготувала монографію «Взаємодія національних культур: теорія і реальність» (задепоновану 1994 р.). Докторську дисертацію «Взаємодія національних художніх культур: літературознавчі аспекти» захистила в 1996 році за спеціальністю «Теорія літератури».

Згодом відділ теорії мистецтва було реорганізовано, а його співробітників переведено до відділу культурології та етномистецтвознавства (завідувач – І. Юдкін). Крім компаративної проблематики, Тетяна Петрівна почала працювати над питаннями

масової культури, опублікувала ряд статей – «Сучасний детектив: пострадянський варіант», «Мистецтво соцреалістичне і масове», «Заложники жанра: автори детективних романов» та ін. Зверталася вона також до постаті М. Рильського, його перекладацької та фольклористичної діяльності (статті – «Фольклор в науковій і художній творчості Максима Рильського», «Болгарія в біографії і творчості М. Рильського», «Максим Рильський як теоретик перекладу», «Славістичні інтереси М. Т. Рильського» та ін.). Підготувала і видала кілька статей про вчених – своїх учителів і колег (О. Дея, М. Гончаренка, Г. Вервеса, С. Грицу).

З 2008 року Тетяна Петрівна працює провідним науковим співробітником відділу мистецтва і народної творчості зарубіжних країн (нині – відділ зарубіжної фольклористики ІМФЕ, який очолює Л. Вахніна), свого часу створеного на основі відділу слов'янської фольклористики, у якому Т. Руда розпочинала свою наукову діяльність. Тут вона продовжила свої дослідження масового мистецтва і знову звернулася до вивчення сучасного болгарського фольклору, підготувала розділи до колективних монографій («Сучасна фольклористика зарубіжних країн» (2012) та ін.).

Останнім часом Тетяна Петрівна керує відділом кінознавства ІМФЕ, продовжує співпрацювати з відділом зарубіжної фольклористики. Зокрема, вона взяла участь у підготовці енциклопедичного словника «Українська славістична фольклористика XIX – початку XXI ст.» (рекомендований до друку). Однією з провідних тем дослідницьких студій, публікацій і доповідей Т. Рудої є наукова та творча діяльність поета-академіка М. Рильського, який протягом багатьох років очолював Інститут, що сьогодні носить його ім'я. Вона – постійний учасник Голосіївських читань у Меморіальному музеї М. Т. Рильського.

Упродовж багатьох років Т. Руда викладала різні дисципліни у вишах Києва: слов'янський фольклор на філологіч-

ному факультеті Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка, історію літератури в Художньому інституті (нині – Академія мистецтв), культурологію в Київському театральному інституті ім. І. К. Карпенка-Карого (нині – Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого). Написала розділи для шкільних підручників з літератури («Література для XI класу» (2001) та ін.), узяла участь у підготовці хрестоматії «Слов'янська поезія XIX – початку XX ст.». У 2012 році опублікувала листування своїх батьків у роки війни під назвою «Война. Разлука. Любов» з передмовою та іменним покажчиком. Слід зазначити, що Тетяна Руда належить до славної плеяди науковців. Її мати – член-кореспондент НАН України Ніна Крутікова – протягом багатьох років очолювала відділ російської літератури в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Саме від батьків Тетяна Петрівна перейняла рідкісну на сьогодні рису – «аристократизм духу» та чудові людські якості – бажання завжди допомогти своїм колегам, друзям і молоді, якою вона завжди опікується. Під її керівництвом захищено кілька кандидатських дисертацій; вона й надалі керує аспірантами відділу кінознавства та відділу зарубіжної фольклористики.

Ще на початку свого творчого шляху Т. Руда стала одним з очільників ради молодих учених ІМФЕ ім. М. Т. Рильського «Мислитель», була активним організатором наукових дискусій, семінарів, творчих вечорів, на які запрошували відомих поетів. Не раз на них виступав І. Драч та актори київських театрів. Упродовж усього життя вона співпрацює з Товариством «Знання», де видала кілька брошур, популяризує українську славістичну науку та культуру серед широкого загалу.

Протягом багатьох років Т. Руда є членом спеціалізованої вченої ради ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України по захисту кандидатських і докторських дисертацій з фолькло-

ристики та етнології, нещодавно ввійшла до складу нової спеціалізованої ради з культурології та мистецтвознавства, де завжди займає активну позицію, часто виступає як експерт і рецензент.

Славістична діяльність Т. Рудої відображена в ряді ґрунтовних досліджень із проблем фольклористики та літературознавства, про які вже згадано вище. Вона – постійний учасник щорічних міжнародних славістичних конференцій до Днів слов'янської культури та писемності, що проходять під егідою Українського комітету славістів у Національній бібліотеці України імені В. Вернадського; член редакційних колегій щорічників «Слов'янський світ», «Слов'янські обрії» та журналу «Народна творчість та етнологія». Неодноразово була учасником міжнародних з'їздів славістів та міжнародних конгресів українців (VI, VII, VIII, IX). Т. Руда співпрацює з громадськими організаціями національних меншин України, виступаючи на їхніх культурно-освітніх заходах. Мені пощастило бути разом з нею і в експедиції на Закарпатті, і на Міжнародному конгресі славістів у Братиславі, і в сонячній Софії та незабутньому Рильському монастирі (Болгарія). Тетяна Петрівна ніколи не уникала труднощів, не шукала легких шляхів у науці, залишаючись надзвичайно скромною та вимогливою до себе людиною.

У творчих планах відомого в Україні вченого – видати історію славістичних досліджень в ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Вона підготувала ряд спогадів і матеріалів про українських фольклористів-славістів, їхні зв'язки з болгарськими вченими, а також збірник статей, присвячених славістичним інтересам Максима Рильського. Сподіваємося, що всі творчі плани науковця будуть реалізовані.

З роси та води Вам, Тетяно Петрівно!